

УДК 343.35:347.78

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.4.42>

ТКАЧЕНКО І.М., КРИШЕВИЧ О.В.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ НА БУДІВНИЦТВІ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ

CRIMINAL LIABILITY FOR VIOLATION OF SAFETY REGULATIONS DURING THE PERFORMANCE OF HIGH-RISK WORKS IN CONSTRUCTION: QUALIFICATION ISSUES

У статті здійснено комплексний аналіз кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на будівництві, передбаченої статтею 272 КК України. Визначено об'єкт, об'єктивну та суб'єктивну сторони кримінального правопорушення, особливості суб'єкта та причинно-наслідковий зв'язок між діянням і наслідками. Розглянуто проблемні аспекти правозастосування, пов'язані з нечіткістю нормативного визначення поняття «роботи з підвищеною небезпекою», складністю встановлення причинного зв'язку між порушенням правил і наслідками, а також труднощами у доведенні вини суб'єкта правопорушення. Обґрунтовано необхідність удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності кримінально-правового захисту у сфері безпеки будівельних робіт. Запропоновано напрями вдосконалення кримінально-правового регулювання, що сприятиме зменшенню кількості правових колізій, посиленню відповідальності у сфері охорони праці та формуванню культури безпеки у будівництві. Зроблено висновок, що ефективна реалізація норм кримінального права у цій сфері можлива лише за умови належної правової конкретизації, підвищення рівня правосвідомості працівників і роботодавців та посилення контролю за дотриманням вимог безпеки у процесі будівництва.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, потерпілий, суспільно-небезпечне діяння, порушення правил безпеки, роботи з підвищеною небезпекою, виконання робіт, безпека виробництва, необережність, покарання.

The article presents a comprehensive analysis of criminal liability for violations of safety rules during the performance of high-risk construction work as defined by Article 272 of the Criminal Code of Ukraine. It identifies the object, objective and subjective elements of the crime, the characteristics of the offender, and the causal relationship between the act and its consequences. The paper examines problematic aspects of law enforcement related to the ambiguity of the legal definition of “high-risk work,” the complexity of establishing causation between safety violations and resulting harm, and the challenges in proving the offender’s guilt. The necessity of improving legislation to enhance the effectiveness of criminal law protection in the field of construction safety is substantiated. Directions for improving criminal law regulation are proposed to reduce legal inconsistencies, strengthen liability in the field of occupational safety, and promote a culture of safety in construction. It is concluded that the effective implementation of criminal law provisions in this area is possible only through proper legal clarification, an increased level of legal awareness among workers and employers, and strengthened oversight of compliance with safety requirements during construction activities.

© ТКАЧЕНКО І.М. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права (Національна академія внутрішніх справ) ORCID: 0000-0002-0144-0708

© КРИШЕВИЧ О.В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права (Національна академія внутрішніх справ) ORCID: 0000-0001-6136-8106

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Key words: criminal liability, victim, socially dangerous act, violation of safety regulations, high-risk works, performance of works, industrial safety, negligence, punishment.

Вступ. Проблема кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою у будівельній сфері набуває особливої актуальності в умовах зростання обсягів будівництва та техногенного навантаження. Незважаючи на наявність чітких норм охорони праці, реальна практика засвідчує низький рівень кримінального переслідування за ст. 272 КК України. Основними труднощами є складність доведення причинного зв'язку між порушенням правил безпеки і суспільно-небезпечними наслідками, визначення суб'єкта кримінального правопорушення та обсягу обов'язків осіб, відповідальних за дотримання вимог безпеки. Недостатня узгодженість кримінальних і трудових норм створює умови для неправильної кваліфікації діянь, що своєю чергою знижує ефективність кримінально-правового захисту у сфері безпеки праці. Вирішення цих проблем вимагає глибокого аналізу чинного законодавства, судової практики та напрацювання механізмів удосконалення правозастосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям для формування основних положень кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на будівництві стали праці вчених, зокрема: О. О. Бахуринської, С. В. Бабаніна, О. О. Дудорова, Г. С. Крайника, Г. В. Круглюка, М. П. Куцевич, Р. О. Мовчана, В. О. Навроцького, В. І. Осадчого, А. А. Павловської, О. О. Пашенко, О. С. Яланського та інших.

Постановка завдання. Метою статті є визначення проблемних аспектів кваліфікації порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на будівництві та формулювання пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства й правозастосовної практики у сфері безпеки будівництва.

Результати дослідження. Безпека праці у будівельній галузі є однією з ключових умов захисту життя та здоров'я людини, оскільки порушення встановлених правил безпеки при виконанні робіт із підвищеною небезпекою призводить до значних суспільно небезпечних наслідків – нещасних випадків, травмування чи загибелі працівників.

Питання кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою має комплексний характер, оскільки охоплює не лише правовий, а й соціально-економічний та технічний аспекти. У сучасних умовах будівництво характеризується високим рівнем механізації, використанням новітніх технологій та матеріалів, що з одного боку підвищує ефективність праці, але з іншого – посилює ризики для життя та здоров'я працівників. Саме тому кримінально-правове забезпечення безпеки виробництва має бути спрямоване не лише на покарання за наслідками порушення, а й на попередження небезпечних ситуацій. Такий підхід вимагає чіткого розуміння змісту кримінально-правових заборон і меж відповідальності за їх недотримання.

Розділом Х «Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва» Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначено кримінальну відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, яка передбачена ст. 272 КК України. Так, відповідно до цієї норми кримінальній відповідальності підлягають особи, які зобов'язані дотримуватися правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві, якщо вони своїми діями чи бездіяльністю порушили вказані правила і це порушення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого [1].

Необхідно окреслили, що *роботи з підвищеною небезпекою* – це роботи в умовах впливу небезпечних факторів, важкості та напруженості режиму служби, пов'язані з обслуговуванням, управлінням, експлуатацією, застосуванням машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, військової техніки та інших матеріально-технічних засобів, а також із виготовлення обладнання військового (спеціального) призначення, що характеризується підвищеним ступенем ризику виникнення аварій, пожеж, загрози життю, заподіяння шкоди здоров'ю, майну, довкіллю [2]. Важливе значення має характер робіт і правил, які порушуються та стосуються певних видів. А саме, *роботи з підвищеною небезпекою* – містять підвищену вірогідність спричинення шкоди потерпілим, виконання яких урегульовано спеціальними правилами (газонебезпечні, підземні роботи на шахтах та рудниках, водолазні, гірські, будівельні, електромонтажні, електрозварювальні та інші роботи, в процесі здійснення яких виникає підвищена небезпека для життя і здоров'я людини). Відповідно до абз. 5 ст. 33 Закону України «Про охорону праці»

перелік робіт з підвищеною небезпекою затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці [3]. Повний перелік затверджено Наказом державного комітету з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 р. № 15. Роботодавець, керуючись цим Переліком, зобов'язаний затвердити своїм розпорядженням список небезпечних робіт, існуючих на виробництві. Крім того, у внутрішніх інструкціях компаній повинен міститися регламент видачі допусків-нарядів, правила і вимоги ведення робіт для працюючого персоналу. Єдиний документ, в якому прописують процедуру документального оформлення підвищенонебезпечних робіт і її особливості, це Положення, а відповідальність за його складання (включаючи подальше узгодження його проекту) є інженер охорони праці, який розробляючи проект Положення бере до уваги: форми; профільні стандарти; нормативи; вимоги регулюючих і контролюючих органів. Але на сьогоднішній день єдина форма наряду, яку використовували б на всіх підприємствах, не існує. Емпірично встановлено, що найбільш уживаними є близько десяти форм допусків-нарядів для окремих видів робіт (наприклад, на здійснення вогневих робіт, робіт з підйомником і т.д.) [4]. Інший перелік видів робіт підвищеної небезпеки прийнятий постановою Кабінету Міністрів України № 1107 від 26.10.2011 р., роботи поділені на дві групи (А і Б) та застосовується для надання дозволів на виконання робіт із підвищеною небезпекою та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки [5].

Таким чином, у правозастосовній діяльності виникають труднощі з визначенням об'єкта посягання, обсягу обов'язків осіб, відповідальних за дотримання вимог безпеки, та критеріїв оцінки причинного зв'язку між діями і наслідками. Водночас практика засвідчує, що кримінальне переслідування у цій сфері не завжди застосовується. У більшості випадків наслідки порушень обмежуються дисциплінарними або адміністративними санкціями, навіть коли фактично існувала загроза життю чи здоров'ю працівників. Це зумовлено складністю доведення причинно-наслідкового зв'язку між недотриманням правил безпеки та конкретними наслідками, а також необхідністю експертної оцінки технічних аспектів правопорушення.

З огляду на специфіку будівельного процесу, який включає різні стадії від проектування до введення об'єкта в експлуатацію, – кримінальна відповідальність може наставати на будь-якому етапі, якщо порушення правил безпеки створило реальну загрозу життю або здоров'ю людей. Водночас відсутність єдиних підходів до оцінки небезпечності певних робіт та ступеня ризику часто призводить до неоднакової судової практики. У деяких випадках навіть тяжкі наслідки кваліфікуються за іншими статтями, зокрема як службова недбалість або порушення трудових правил, що знижує ефективність кримінально-правового захисту у сфері будівництва.

Розглядаючи об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 272 КК України А. А. Павловська та Г. В. Круглюк у своєму дослідженні наголошують, що під загальним об'єктом слід розуміти суспільні відносини, які знаходяться під охороною закону про кримінальну відповідальність України та які порушуються або можуть порушуватися внаслідок вчинення суспільно-небезпечного діяння. Такий підхід дозволяє оцінювати не лише фактичний наслідок порушення, а й потенційну загрозу, що виникає внаслідок недбалості або неналежного виконання обов'язків.

При цьому родовий об'єкт має більш вузьке значення – це конкретна група суспільних відносин, які є однорідними за своєю значущістю та охороняються єдиним комплексом кримінально-правових норм. Автори зауважують, родовий об'єкт суспільно-небезпечного діяння найчастіше зазначається у назві розділу Особливої частини КК України, оскільки кримінальні правопорушення в КК класифіковані за певною системою, а розділи Особливої частини формуються, виходячи з єдиного родового об'єкта окремих груп кримінальних правопорушень, що є тотожними за своєю суспільною значущістю. Наприклад, розділ Х названо «Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва», родовим об'єктом якого, виступають саме ті суспільні відносини, тобто такий їх стан, який забезпечує безпосередньо безпеку виробництва. Отже, родовий об'єкт кримінального правопорушення має головним чином правозастосовне значення, адже в кожному конкретному випадку вчинення кримінального правопорушення необхідно встановити групу суспільних відносин, яким це суспільно-небезпечне діяння заподіює шкоду або ставить під загрозу її заподіяння, а потім вже безпосередньо конкретизувати кримінально-правову норму [6, с. 4].

Тому, на нашу думку, необхідно чітко диференціювати загальний та родовий об'єкт, що забезпечує правильну кваліфікацію та уникнення ситуацій, коли порушення загальних правил охорони праці помилково кваліфікують як порушення спеціальних норм безпеки, або навпаки.

Що стосується *потерпілих*, то можуть бути будь-які особи: як учасники виробничого процесу (робітники і службовці підприємства, де виконуються роботи з підвищеною небезпекою), так і інші особи, включаючи тих, що не мають ніякого відношення до такого виробництва. Зокрема, при дослідженні кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною безпекою науковець Крайник Г.С. окреслив коло потерпілих: 1) працівники виробництва, де проводяться роботи з підвищеною небезпекою; 2) люди, які не працюють безпосередньо на виробництві, але які прирівнюються до таких і на яких поширюється режим безпеки у зв'язку з їх правомірним перебуванням на виробництві: тимчасові працівники виробництва, студенти вищих навчальних закладів та профтеучилищ, учні шкіл, які проходять виробничу практику під керівництвом технічного персоналу підприємства та будь-які інші особи, які правомірно перебувають на території підприємства; 3) сторонні щодо виробництва особи, захист яких передбачено режимом безпеки виробництва [7, с. 43].

Говорячи про склад даного кримінального правопорушення, варто звернути увагу й на об'єктивну сторону даного кримінального правопорушення, яка може проявлятися як у дії, так і у бездіяльності. Наприклад, небезпечні роботи можуть бути виконані без належного технічного огляду обладнання, без проведення інструктажу або за відсутності засобів страхування. Бездіяльність проявляється у неналежній організації нагляду, формальному підписанні актів перевірки чи відсутності контролю за виконанням вимог охорони праці. Таким чином, кримінальне правопорушення може бути як результатом активного порушення, так і наслідком службової пасивності.

Особливу складність становить визначення спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. У будівництві відповідальність за дотримання правил безпеки часто розподілена між кількома особами: замовником, генеральним підрядником, керівником робіт, майстром чи безпосереднім виконавцем. Наявність багаторівневої системи управління ускладнює встановлення конкретного кола осіб, які реально зобов'язані були забезпечити безпечні умови праці. Саме це нерідко стає причиною уникнення кримінальної відповідальності. Судова практика свідчить, що притягнення до відповідальності можливе лише тоді, коли доведено, що особа мала реальні повноваження і можливість запобігти порушенню, але свідомо чи через недбалість цього не зробила. Також, не можуть відповідати за порушення вимог законодавства за ст. 271 КК України працівники, які не мають повноважень посадових осіб. У певних випадках відповідальність таких працівників настає за статтями, які стосуються злочинів проти життя та здоров'я особи (ст. ст. 119, 128 КК України).

Не менш важливим є питання суб'єктивної сторони, адже порушення правил безпеки у більшості випадків вчиняються з необережності. Винна особа зазвичай не має наміру заподіяти шкоду, але легковажно розраховує, що небезпечні наслідки не настануть, або не усвідомлює можливості їх виникнення. Цей аспект створює додаткові труднощі для кваліфікації, оскільки розмежування між кримінальною протиправною самовпевненістю, недбалістю та простою технічною помилкою є доволі проблемним питанням і потребує ретельного аналізу всіх обставин справи.

Джерелом розуміння сутності складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 272 КК України, є судова практика. Її аналіз дозволяє виявити типові помилки у кваліфікації дій, при розмежуванні кримінальної та адміністративної відповідальності, тлумаченні понять «роботи з підвищеною небезпекою» та «порушення правил безпеки». Судові рішення демонструють, що у багатьох випадках відсутність належної конкретизації порушеного правила стає підставою для виправдувальних вироків або перекваліфікації діяння, саме практика судів дозволяє оцінити ефективність кримінально-правових норм не лише формально, а й у реальному механізмі їх дії.

Додаткові труднощі виникають при розмежуванні статей 271 і 272 КК України, оскільки перша норма встановлює відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону праці, тоді як друга – за порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою. За дослідженнями О.О. Дудорова та Р. О. Мовчана, стаття 271 КК України охоплює порушення загальних правил охорони праці, тобто таких норм, які поширюються на всі галузі та види виробництва, стосуються всіх працівників і гарантують безпеку осіб, так чи інакше залучених до виробничого процесу. Водночас порушення спеціальних правил безпеки, що стосуються виконання робіт із підвищеною небезпекою, регулюються іншими нормами – статтями 272-275 КК України. До них відносяться роботи на вибухонебезпечних підприємствах або цехах, порушення правил ядерної та радіаційної безпеки, недотримання вимог щодо безпечного використання промислової продукції або експлуатації будівель і споруд. На думку авторів, неврахування бланкетного характеру диспозицій цих статей, їх співвідношення у сукупності та відсутність чіткої конкретизації

обвинувачення може призвести до неправильної кваліфікації дій особи, коли порушення загальних правил охорони праці помилково тлумачать як порушення спеціальних правил або навпаки. Тобто для коректного застосування норм КК України необхідне чітке визначення характеру робіт, їхньої небезпечності та конкретного складу порушення, що дозволяє уникнути юридичних колізій і забезпечити адекватне реагування на правопорушення [8, с. 117].

Дана позиція підкреслює важливість диференціації між загальними та спеціальними нормами охорони праці. Для правозастосовної практики це означає, що прокурор та суд повинні уважно аналізувати, до якої категорії належить конкретне порушення, а також перевіряти, чи є достатні докази створення реальної загрози життю або здоров'ю, перш ніж кваліфікувати діяння за ст. 272–275 КК України.

Стаття 272 КК України не містить чіткого переліку правил безпеки, порушення яких тягне кримінальну відповідальність. Такі правила містяться у законодавчих, підзаконних та міжнародних нормативних актах, що діють на території України, і вони повинні забезпечувати безпечне виконання робіт із підвищеною небезпекою. Ці правила мають гарантувати безпеку працівників: у разі повного та належного дотримання норм не повинно виникати загрози загибелі людей або тяжких наслідків. Отже, для законного притягнення особи до відповідальності необхідно чітко встановити, яке саме правило було порушено та в чому полягало це порушення. Неприпустимо застосовувати ст. 272 КК України, якщо немає конкретики щодо порушеної норми та механізму її недотримання. Такий підхід підкреслює важливість детальної конкретизації обвинувачення, об'єктивної оцінки виконання правил та ролі посадових осіб у створенні ризикової ситуації [9, с. 179]. Наприклад, залучення директором підприємства для виконання робіт з підвищеною небезпекою особи, яка не є штатним працівником, а працює на підставі договору підряду, не звільняє директора від кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки цим підрядником під час виконання ним робіт (ст. 272 КК), якщо він не мав відповідних дозволів на виконання робіт із підвищеною небезпекою, не пройшов спеціального навчання й перевірки знань та медичного огляду.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що ефективність кримінально-правового регулювання у сфері безпеки будівельних робіт та інших видів діяльності з підвищеною небезпекою значною мірою залежить від чіткості законодавчого визначення складу кримінального правопорушення, а також від узгодженості кримінальних та адміністративно-трудових норм. На сьогодні спостерігаються певні прогалини: недостатня конкретизація переліку робіт із підвищеною небезпекою, неоднакове трактування понять “загроза життю чи здоров'ю” у судовій практиці та складності встановлення причинного зв'язку між порушенням правил і наслідками. Одним із перспективних напрямів вдосконалення є конкретизація переліку небезпечних робіт у нормативних актах. Зокрема, законодавчо можна визначити категорії робіт, що потребують обов'язкового застосування спеціальних правил безпеки, а також вимоги до посадових осіб, які відповідають за контроль дотримання цих правил. Це дозволить зменшити кількість спорів у суді щодо віднесення конкретного діяння до сфери дії ст. 272 КК України.

Також доцільним є впровадження єдиної методики оцінки ступеня ризику, що створює об'єктивну основу для кваліфікації дій як кримінально каранних.

Іншим важливим напрямом є посилення відповідальності за колективні порушення правил безпеки. На великих будівельних майданчиках чи промислових підприємствах небезпечні наслідки часто є результатом дій або бездіяльності кількох посадових осіб. У таких випадках доцільно передбачити механізми розподілу кримінальної відповідальності за ступенем вини та повноважень, що дозволить більш справедливо кваліфікувати співучасть і уникнути уникнення покарання через формальні прогалини.

Не менш важливим є підвищення ролі технічних експертиз у кримінальних провадженнях. Для визначення причинного зв'язку між порушенням правил безпеки та настанням шкоди необхідне залучення спеціалістів у сфері будівництва, промислової безпеки та охорони праці. Встановлення конкретних технічних фактів дозволяє суду більш об'єктивно оцінити обставини справи та прийняти рішення, що відповідає принципам справедливості та законності.

Крім того, ефективність застосування ст. 272 КК України підвищується через гармонізацію кримінальних і трудових норм. Наявність чітких правил трудового законодавства, порядку проведення інструктажів, контролю за виконанням робіт з підвищеною небезпекою та процедур реагування на порушення створює передумови для належного правового регулювання. У поєднанні з кримінально-правовими санкціями це дозволяє формувати культуру відповідальності серед працівників та керівників.

Необхідним заходом також є підвищення правової культури та професійної підготовки осіб, відповідальних за безпеку виробництва, що включає регулярні навчання, перевірку знань, практичні тренінги та сертифікацію. Як зазначає Бабанін С. В., така профілактична робота не лише запобігає порушенням, а й забезпечує надійну доказову базу у випадках кримінального переслідування.

Тому, комплексне вдосконалення кримінально-правового регулювання у сфері робіт із підвищеною небезпекою включає: конкретизацію переліку робіт та небезпечних операцій у законодавстві; впровадження методик оцінки ризику та стандартизованих процедур контролю; розмежування відповідальності між суб'єктами та встановлення механізму співучасті; підвищення ролі технічних експертиз у судових справах; гармонізацію кримінальних і трудових норм; підготовку та підвищення кваліфікації посадових осіб, відповідальних за безпеку; організаційно-технічні превентивні заходи та внутрішній контроль, що зменшують ризик правопорушень.

Таким чином, порушення вимог законодавства про охорону праці на виробництві може мати місце не тільки на підприємстві або в установі, які проводять діяльність, пов'язану безпосередньо зі створенням продукції, але й там, де будь-яка діяльність підприємства ведеться із застосуванням праці людини. Отже, з характеру робіт із підвищеною небезпекою слідує, що за звичайного перебігу обставин уже створюється певна загроза для оточуючих, яка досить часто є реальною, тому, за такі дії КК України встановлюється кримінальна відповідальність, а тяжкість покарання залежить від ступеня суспільної небезпечності наслідків, створених відповідними діями певної категорії працівників. Відповідно, слід чітко диференціювати настання наслідків щодо їх тяжкості, точно визначати кількісну майнової шкоди, що може бути заподіяна таким злочином, та притягати до кримінальної відповідальності лише з урахуванням усіх вищезазначених факторів. У діях особи, яка знає про відсутність чинного дозволу на виконання робіт з підвищеною небезпекою та про те, що працівники підприємства не пройшли навчання і перевірку знань із питань охорони праці щодо виконання робіт підвищеної небезпеки та їх інструктажу, і допускає цих працівників до виконання підрядних робіт підвищеної небезпеки, що спричинило загибель людини, є склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 272 КК.

Висновки. Дослідження кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, передбаченої статтею 272 КК України, свідчить про низку специфічних проблем у правозастосуванні та законодавчому регулюванні. Як зазначають О. О. Дудоров та Р. О. Мовчан, ключовим є розмежування порушень загальних правил охорони праці та спеціальних норм безпеки, оскільки неврахування бланкетного характеру статей КК та недостатня конкретизація обвинувачення можуть призводити до неправильної кваліфікації дій.

Але враховуючи точку зору А. А. Павловської та Г. В. Круглюка дозволяє глибше зрозуміти значення загального та родового об'єкта кримінального правопорушення: родовий об'єкт визначає групу суспільних відносин, що забезпечують безпеку виробництва, і має безпосереднє правозастосовне значення при кваліфікації конкретного діяння.

У підсумку, вдосконалення кримінально-правового регулювання у сфері робіт з підвищеною небезпекою потребує комплексного підходу, який поєднує: законодавчу конкретизацію переліку небезпечних робіт, гармонізацію кримінальних і трудових норм, розвиток системи профілактики та контролю, а також активне використання технічних експертиз. Реалізація цих заходів дозволить забезпечити ефективний захист життя і здоров'я працівників, підвищити рівень безпеки виробництва та мінімізувати ризик неправильної кваліфікації кримінальних правопорушень у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Наказ Центрального Управління СБУ «Положення про порядок проведення навчання з питань охорони праці та безпечного ведення робіт співробітників і розробку інструкцій в Службі безпеки України» від 07.12.2021 р. № 424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0046-22#Text>.
3. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
4. Наказ державного комітету України з нагляду за охороною праці «Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці

та Переліку робіт з підвищеною небезпекою» від 26.01.2005 р. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки» від 26.10.2011 р. № 1107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1107-2011-%D0%BF#Text>.

6. Павловська А. А., Круглюк Г. В. Проблемні питання щодо визначення об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 272 КК України «Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою». Академічні візії, (26). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/829>.

7. Крайник Г.С. Питання щодо потерпілого від злочину, передбаченого статтею 272 Кримінального кодексу України. Вісник прокуратури. 2007. С. 43–48.

8. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Судова практика у справах про кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва: проблеми правового аналізу. Юридичний науковий та електронний журнал. 2022. № 2. С. 116–122. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/26>.

9. Бабанін С. В. Діяння як ознака порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 3. С. 177–180. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/518313.pdf>.